

Haastattelu Sanni Tikka

Sanni Tikka

Salmi, Käsänselkä 28.3.1937. Äiti kuoli synnytyksessä

Salmin ortodoksinen seurakunta

Pappi Railas (?)

H: Mites yleisesti ottaen, Käsänselkähän on aika kaukana sieltä Salmin keskustasta, taikka sieltä Tulemalta.

S: Joo, niin on.

H. Miten kävikö pappi tai kirkonväki usein siellä kylässä vai oliko se harvinaista herkkua.

S: Varmaan oli harvinaista herkkua. Kun minutkin on kastettu, niin siinä samassa kastevedessä on kastettu hyvin paljon lähiaikoina syntyneitä lapsia.

H. Joo. --- Miten mielestäsi kuolemaan Karjalassa suhtauduttiin?

S: No siihen suhatuduttiin mielestäni hyvin asiallisesti. Kuolema kuului elämään. --- Vanhemmalla iällä valmistauduttiin kuolemaan. Monta kertaa joka odotettiin.

H. Millä tavalla siihen valmistauduttiin?

S: No kuolinvaatteet piti laittaa valmiiksi, tai ainakin kertoa sitten mitä toivoo päälleensä sitten kuoleman jälkeen. Ja nämä kuolinvaatteethan oli juhlavaatteita, ei mitään vanhoja vaatteita tai rytkyjä, vaan, parhaan vaatteet. Kengät ja sukat ja kaikki, alusvaatteista lähtien.

H: Muistatko onko tai oliko teidän perheessä sellaista tilannetta, että teidän perheessä joku olisi esittänyt toivomuksen siitä, mitä päälle laitetaan.

S: En muista. Mutta sen muistan kun titi, ukki, kuoli kotona. Ja hänhän oli ihan hautaukseen saakka kotona kamarissa. Hänet puettiin ihan juhlavaatteisiin.

H: Pukuun?

S: Ihan pukuun.

H: Minkälainen rooli naisilla oli kuolemaan liittyvissä asiois?

S: No. Aina ensimmäinen työ oli ruumiinpesu. Se kuului lähinnä naisille. Tai jos tuota... Tiedän sen jos talossa ei esimerkiksi sattunut olemaan sellaista henkilö joka olisi pystynyt sen tekemään jostain syystä, on voinut kieltäytyä, niin on ollut kylässä tällaisia pesijänaisia. ---

H: Eli naiset pesi?

S: Naiset vaan pesi.

H: Onko naisilla ollut sitten hautauksessa tai hautauksen jälkeisessä muistelussa, vai oliko se vaan pappi joka toimitti ja sitten pidettiin näitä muistelupäiviä?

S: Oli kun pidettiin näitä yöistujaisia. Siellä naisilla oli omaroolinsa, ainakin näillä itkijänaisilla. Muistan kun minun mummoni, baba, itki miehellensä näitä kuolinitkuja yönistujaisissa. Muistan sen ihan hyvin. En oikeastaan muista yönistujaisista muuta kuin tuli näitä naapureita ja siellä laulettiin ja ainakin silloin ensimmäisenä iltana, tai kun ukki kuoli yöllä, niin seuraavana iltana --- niin silloin ainakin baba itki ja sitten seuraavan kerran kun lähdettiin ruumista viemään hautaan ja hän istui kodin portailla ja itki läksiäsvirren. Ja sitten hän oli itkenyt vielä haudalla, mutta minua ei otettu sinne mukaan. --- Ja sitten vielä kun pidettiin muisteluhetkiä kyllähän se naisilla on ollut tärkeä rooli siinä järjestämisessä ja ennen kaikkea, että muistettiin, että niitä pidettiin. Se oli kyllä naisten vastuulla, niin kuin tänä päivänäkin. ---

H: --- Kerroit että ukki kuoli teillä kotona. --- Onko sinulla jäänyt mieleen mitään erityistä siitä tapahtumasta.

S: --- Oikeastaan hyvin henkilökohtainen muisto siitä on. Olin sellainen 5-vuotias tyttö ja ukki sairasti kamarissa ja hän lepäsi lattialla. Patja oli nostettu lattialle --- Siinä on ainakin yksi kansanomaisen ajatus, kun kuoleva makaa lattialla, kovalla ei paha henki pääse houkuttelemaan. --- Oli ilta ja me muut olimme siellä tuvan puolella ja baba sanoi, että mene Sanni katšomahan että vieläkö dieudois hengittää. No minua vähän, että entäs jos se ei hengitäkään. Mutta reippaana tyttönä minä menin ja muistan ihan hyvin kun ukki siinä makasi, ja hänellä oli toinen polvi pystyssä ja toinen siinä lattialla suorana. Ja silloin hän selvästi hengitti, ehkä niitä viimesiä, kun se oli raskas se hengitys. Ja minä nopeasti katsoin ja suljin oven ja sanoin baballe että kyllä hengittää, vielä didi hengittää. Mutta jonkun ajan päästä kun baba meni kamariin oli hän kuollut, joten minä oli viimeinen joka näki hänet elävänä.

H: Hänen kuolemansa oli siis odotettu.

S: Kyllä, hän sairasti, ja tuota tiedettiin että lähtö on lähellä.

H: Mitä muuta näihin yönistujaisiin kuului kuin tää äänellä itku?

S: No, siellä laulettiin, ja keskusteltiin ja muisteltiin kaikkia asioita ukista. Ja sen muista että tsujua tarjottiin vieraille.

H: Oliko näillä itkuvirren esittäjillä erityinen maine, onko sinulle jäänyt mieleen?

S: Ei, en muista.

H: Kuuluiko Käsnäselässä vainajien muisteluun tää kalmoilla pominointi tai pomilointi?

S: Pomilointi. Kyllä.

H: Oletko itse ollut mukana.

S: Minä olen ollut mukana ja minulla jonkin näköinen muistikuva on, juuri täältä didin haudalta. Se ei ole selkeä kuva, mutta jokatapauksessa niin siinä haudan päälle pantiin hauta ja siinä oli sitten niitä ruokia. Ristinmerkkiä tehtiin ja baba itki ja semmoista on lapsen mieleen jäänyt. –

H: --- Uskottiinko vainajan tulevan oikeesti siihen läsnä?

S: No sehän – ehkä baba siinäkin jonkun itkuvirren itki tai rukoiliko hän ääneen, mutta jota pauksessa mulle on jäänyt sellainen muistikuva, että hän kutsui – tule täh meidän ker syömäh - että vainaja kutsuttiin ikään kuin sinne. Mutta sinnehän jätettiin osa ruuista haudalle. Siinä syötiin siis --- Ja sinne yleensä tulikin näitä köyhiä jolla oli vähän ruokaa ja ne annettiin niille niin kuin ne ruuat ja osa jätettiin sinne ikään kuin lintusille syötäväksi. --- Niin ja sitten vielä tulee mieleen. Kun ukki oli vainajana siellä kotona. Hänhän lepäsi siellä samassa kammarissa mihin hän kuoli ennen kuin hänet vietiin hautaan ja hän lepäsi sellasilla laudoilla. Muistan kun sillä pöydällä paloi koko ajan tuohus ja siinä oli kahvikuppi jossa oli kahvia. Ja sitten silloin hautajaispäivänä kun väki, meillä oli siellä niemessä se hautausmaa ja piti mennä järven toiselle puolelle. Ja sieltä kun tultiin, oli nämä hautajaisruuat sitten siinä ja ukin ruokapaikka oli katettu myöskin. Lautaset oli katettu myöskin hänelle myöskin, tyhjänä että se oli ukin paikka.

H: Miksi sitä kahvia oli?

S: En mä tiedä. Kahvikuppi oli ja siinä kahvia ja mä muistan vieläkin, että kun kermaa oli laitettu siihen niin siitä tulee sellainen. ---

S: --- Lounaallisiksi sanottiin niitä muistajaisia, kun 40-päivä päästä pidettiin.

H: Mitä niihin liittyy?

S: Niihin liittyy, se on niin kun panihida nykyisin pidetään. – Rukoukset ja veisut ja jos pappi saatiin niin pidettiin siis ihan tällainen rukoushetki, panihida. Niin ja ruokailu se oli tärkeä. --- Ne oli sellaisia aterioita. ---

H: Tää on tainnu olla käyhille merkittävä tämä vainajien muistelu, kun sitä kuitenkin järjestelmällisesti harrastettiin.

S: Jotenkin tuntuu että haluttiinko sillä että, haluttiinko sillä tavalla ajatella että kun se vainaja menee sinne tuonilmaisiin niin että saatais lisää esirukoilijoita. --- mutta jokainen ajatteli varmasti aterialla hyvää vainajasta. ---

H: Minkälainen kuva siulla on kokonaisuutena karjalaisesta, rajakarjalaisesta kuolemaperinteestä. ---

S: NO juuri semmoinen etä se on hyvin lämminhenkinen ja elämään kuuluva tapahtuma tämä kuolema ja rakkaudella sitä vajanaa hoidettiin ja valmistettiin kuolemaan --- ja rukouksin saateltiin ja sitte vielä se ei päättynyt se ei päättynyt se rakkaudenosoitus siihen hautaamiseen, vaan oli nämä muistelupäivät ja vuosittainen muistelu, niin kuin on edelleenkin. Se osoittaa katkeamatonta sidettä elämän ja kuoleman välillä.

H: Liittyikö omassa kylässäsi syntymään pyhiä toimenpiteitä ja miten syntymään suhtauduttiin? ---

S: Sitä minä en kyllä tiedä liittyikö siihen erityisiä tapoja, mutta syntymähän oli sellainen hyvin merkittävä tapahtuma ja koska syntyviä lapsia ei mitenkään säännöstelty niin he olivat aina lahja, elämän lahja, Jumalan lahja elämällä, kun uusi elämä syntyi. --- Sen vaan tiedän itse tuosta tapahtumasta, että kun lähel oli lämmän päivät, niin kuin sanottiin, niin silloin miesväki kyllä karkotettiin mahdollisemman kauas. Siellä ei kyllä isät ollu syntymässä ja muu perheväki – synnyttäjä sai olla rauhassa. Ja koska ei ollut kovin monia huoneita niin nämä synnytykset tapahtuivat hyvin usein saunassa. Sauna oli hygieeninen paikka ja lämminkin paikka, kun sitä lämmitettiin ja siinä oli nämä lämpimät veet ja se oma yksinäisyys, yksityisyys oli siellä saunassa. --- Ainoastaan tämä synnyttäjä ja nababuaboi, elikkä tämä kättilöihminen joka oli synnytyksessä avustamassa. Ja näitä nanabuaboja oli sitten kylällä, esimerkiksi tämä minun mummo, buaboi oli tämmönen kylä nababuaboi ja hän kyllä kulki, oli varmaan satoja lapsia saattamassa maailmaan.

H: Oliko tällaisella kättilöllä sitten erityinen maine ja tekikö hän muista parantamiseen liittyviä toimenpiteitä?

S: No ainakin hänellä oli sellainen maine, että kun synnytys lähestyi niin tiedettiin tai kuka sitten haluttiin niin tiedettiin kuka tällaista asiaa hoitaa niin tietysti haettiin hänet siihen tapahtumaan. Kyllä hän hyvin tärkeä henkilö oli kylässä ---

H: Tiedätkö toteutettiin kasteen lisäksi tällaisia lasta siunaavia toimenpiteitä?

S: No tietysti lapsi aina siunattiin ristinmerkillä. Minä teen sen vielä tänäkin päivänä kun näen vastasyntyneen --- Ja sitten tämä kastehan --- jos lapsi oli heikko niin hänelle annettiin hätäkaste jonka voi antaa kuka hyvänsä. Niin sitten kun pappi saatiin niin hän kasto i kastamattomat lapset samah putsih. Eli suuri saavi jossa oli sitten vettä ja siinä sitten kastettiin. ---

H: Kotona vai kirkossa?

S: Meillähän ei ollu kirkkoa, meillä oli tsasouna. --- Sitä minä en nyt muista. Minä luulisin kotona on tapahtunu, en tiä ---

H: Muistatko kuuluiko karjalaisen naisen elämään kirkottaminen? ---

S: Joo. Sitä minä en taas tiedä. No ehkä sen voi sanoa, että meidän kylä oli niin kaukana kirkosta tsasounahan meillä oli, mutta kun sitä pappia ei ollu siellä, hyvin harvoin --- Minä olen molemmat lapseni --- heidät on kirkoteltu, toinen Ilomantsissa ja toinen sitten täällä Joensuussa. ---